

Mathilde Hauschultz' tale for skilsmisselovgivning

Taler

Mathilde Hauschultz
Folketingsmedlem

Dato

21. oktober 1918

Sted

Folketinget, Christiansborg

Jeg skal tillade mig her under Finanslovsdebatten at rette en Forespørgsel til den højtærede Justitsminister om, hvorvidt det Udkast ti Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Ophævelse, som siden 1913 har ligget færdigt fra Familieretskommissionens Side, vil komme frem for Rigsdagen i denne Samling som Forslag til Lov. Der er fra flere Sider fremkommet Rygter om, at det ikke vilde komme frem foreløbig, og det er disse Rygter, der har fremkaldt min Forespørgsel til Ministeren. Det er mig bekendt, at det ærede Medlem for Præstø Amts 4de Valgkreds (Jessen) under sidste Finanslovdebat lyste efter det samme Forslag, som jeg lyser efter i dette Øjeblik, og at Justitsministeren da svarede, at efter hans Overbevisning maatte man afvente en Rigsdag, hvortil Kvinder havde haft Valgret, inden man tog de store, overordentlig vigtige familieretlige Spørgsmaal op til Afgørelse, som i allerhøjeste Grad trængte til at fremmes her i Landet, og som var saa udmærket forberedte ved den skandinaviske Familieretskommissions udmærkede Arbejde. Nu er den første ordinære Rigsdag, hvortil Kvinder har valgt og er blevet valgt, samlet, og jeg staar her nu for at tage den højtærede Justitsminister paa hans Ord og bede om Indfrielse af dette Tilsagn. Vel ved jeg, at der er en Art stiltiende Overenskomst mellem de politiske Partier paa Rigsdagen om, at de store Spørgsmaal, der kan vække Uoverensstemmelser mellem Partierne paa Rigsdagen, og som ikke netop Øjeblikket kræver løst, skal ligge til bedre og roligere Tider. Men de Spørgsmaal, jeg her har fremdraget, skulde vel de politiske Partier paa Rigsdagen kunne drøfte i Fordragelighed og enes om, da der ikke skal gaas ud fra partipolitiske Formler og Linier, men Spørgsmaalene skal behandles ud fra rent menneskelige og praktiske Betragtninger.

Disse Spørgsmaal trænger i høj Grad til at fremmes, ikke alene fordi vi nu har et daarligt System og trænger til noget, der er bedre, men jeg finder ogsaa, at det er ganske uværdigt for et Land som vort, der paa saa mange andre Omraader er et

Foregangsland, at vi paa dette vigtige Omraade i det 20de Aarhundrede er henviste til at rette os efter Retsregler, der stammer fra Chr. V's Danske Lov og fra Love fra Begyndelsen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede, ja, i mangfoldige Tilfælde maa bygge paa Praxis og Sædvane. De Regler, der skal gælde for Ægteskab og for Familieliv i øvrigt, maa naturnødvendigt være i nøje Overensstemmelse med Nutiden og Nutidens Krav; vi kan ikke være tjente med at bygge paa Fortidens Retsregler. Forhold som Ægteskab og Familieliv forandres med Tiderne, og vi kan da ikke bygge paa Fortidens Retsregler. Man har ogsaa erkendt Nødvendigheden af at faa noget nyt og bedre, idet man har nedsat den skandinaviske Familieretskommission til at udarbejde Regler for de kommende Love for Ægteskabet og Familielivet. Der er kommet et Udkast til Lov om Ægteskabets Indgaaelse og Ophævelse, men derved er det ogsaa blevet. I 5 samfulde Aar har vi haft dette Forslag liggende paa Bordet, men enten vil man ikke eller kan man ikke indse Nødvendigheden af, at vi faar nogle nye Retsregler paa Ægteskabets Omraade. I Sverige har man allerede i Efteraaret 1915 ophøjet det vedkommende Forslag til Lov i omtrent uændret Skikkelse, og i Norge har man nu sidst i Maj 1918 ophøjet det samme Forslag til Lov. Kun herhjemme har vi hidtil nøjedes med at have Forslaget liggende paa Bordet.

Det ærede Medlem for Præstø Amts 4de Valgkreds fremdrog nogle enkelte Tilfælde som særlig antikverede: det var navnlig Forloverattesterne og Vandelsatserne, og derfor skal jeg forbigaa disse Forhold. Der er andre Tilfælde, som efter min Mening falder ganske anderledes i Øjnene og viser, hvor antikveret det nugældende System er, og hvor tiltrængt en Nyordning paa dette Omraade er. Som vel i hvert Fald en Del af Tingets Medlemmer ved, kan man nu kun opnaa Separation og Skilsmisse gennem Øvrighedsmyndighederne, saafremt der ikke foreligger særlig graverende Grunde, hvor saa Loven heler Adgang til Skilsmisse ved Dom. For at en saadan Sag, hvad enten det nu drejer sig om Separation eller Skilsmisse, kan oplyses, gaar vedkommende Sag fra Øvrighedskontoret over til Politiundersøgelse i den stedlige Politikreds til Oplysning hos Parterne i Sagen, altsaa Ægtefællerne, og eventuelle Vidner, om, hvorledes det ægteskabelige Forhold er, hvor daarligt det er, og hvad Grund der kan være til Separation eller Skilsmisse. Overfor en hvilken som helst Politibetjent maa altsaa Mand og Hustru krænge hele deres ægteskabelige Misère ud, ja, endogsaa indvie en mere eller mindre taktfuld Politibetjent i deres maaske allerintimeste Forhold under deres Samliv. Saa staar det vedkommende Politibetjent frit for efter eget Skøn og Forgodtbefindende at indføre i Rapporten saa lidt eller saa meget, han vil, eller hvad han synes der er Brug for.

Derfor ser man ogsaa mange Rapporter, i hvilke de reelle Momenter ganske drukner i alt det Nonsens, de insinuationer og Bagvaskelser, som kommer frem fra en af Parternes eller Vidnernes Side eller fra begge Ægtefællerne overfor hinanden. Og der forlanger ikke en Gang Parternes eller Vidernes Underskrift, endsige Ed paa deres Vidnesbyrds Rigtighed, de kan fremkomme med hvad som helst, ligegyldigt om det er bevisligt eller ej. Der bliver vel ikke taget direkte Hensyn dertil ved Afgørelsen, man skærer vel igennem og tager de reelle Momenter frem og træffer Afgørelsen derudfra, men den Slags Insinuationer og Bagvaskelser overfor Ægtefællen vil dog altid stille denne i et mindre flatterende Lys, naar Afgørelsens Time kommer. Øvrigheden, Ministeriet har kun Rapporten fra Politibetjenten at rette sig efter, afhører og ser ikke vedkommende Part eller Vidne, og der bliver alligevel noget hængende i vedkommende Ministeriums eller Øvrigheds Skøn over Sagen, naar den ser hen til alle de Insinuationer, som er kommet frem under Sagen.

Der er meget at anke over med Hensyn til Sagernes langsomme Behandling og deres Vandring fra Øvrigheden til Politiet og fra Politiet til Øvrigheden for til sidst at havne til Afgørelse i Ministeriet. Mange Gange bliver Sagen sendt tilbage igen fra Ministeriet til Øvrigheden, tilbage til Politiet til yderligere Undersøgelse, hvorefter Sagen gaar hele Raden igennem tilbage til Ministeriet til Resolution.

Jeg skal nævne et Par enkelte Tilfælde, som jeg selv har haft med at gøre, saaledes at jeg kan tale af Erfaring. Jeg har i Januar 1916 indgivet en Separationsansøgning til Øvrigheden, den er nu omtrent to Aar efter havnet i Ministeriet til Resolution. Alt imedens gaar en stakkels Hustru, som det er i dette Tilfælde, og venter ængstelig paa en Afgørelse af, om hun eller Manden skal have Børnene. I et andet Tilfælde har Ministeriet den 12. Juni d. A. resolveret i en Separationssag, i hvilken min Mandat først den 18. Oktober d. A. paa Forespørgsel fra mig har faaet Svar.

Dertil kommer, at disse Afslag altid gives under følgende Formel: Det ansøgte kan ikke bevilges paa det foreliggende Grundlag, Aldrig gives der saa meget som en Antydning af Grunden til Afslaget. Man kan saa faa Lov at søge videre de 365 Dage i Aaret, indtil man maaske rammer det rigtige Grundlag. Endvidere er der det at anke over, at Rekurs ganske er udelukket i disse Spørgsmaal. Jeg skal nævne som Eksempel paa Systemets antikverede Regler, at der ikke er lige Ret for alle, f. Eks. skal en Lensbesidder for at kunne blive skilt have kongelig

Resolution.

Vi trænger ganske overordentlig til en ny Ordning paa dette Omraade, hvor de gældende Retsregler er meget antikverede. Vi trænger til en gennemgribende Ændring i vor Ægteskabslovgivning, som samler de nye moderne Retsregler, og navnlig til Bestemmelser, der lægger Separation og Skilsmisse over til Domstolene i Stedet for som nu til Øvrigheden, eller rettere sagt, vi trænger til en Ægteskabsdomstol, hvor Parterne og Vidnerne bliver afhørt under Ed.

For at det høje Tings Medlemmer ikke skal tro, at alt, hvad jeg her har nævnt, er grebet ud af Luften og ikke har noget reelt paa sig — de fleste af Tingets Medlemmer er, da de ikke til daglig beskæftiger sig med disse Forhold, formentlig ikke helt klare over, hvor forfærdelig antikveret Systemet er —, skal jeg til Slutning ganske kort omtale et enkelt ret typisk Eksempel fra min egen Praksis, som bedre end mange Ord vil vise, hvor forældet det nugældende System er. En Hustru søgte Separation, fordi hun blev mishandlet af Manden, hvortil kom, at hun havde Formodning om, at Manden var hende utro. Det første kunde hun bevise, da hun havde to Vidner paa, at Manden havde mishandlet hende; men midt under Sagen svigtede det ene Vidne, vilde ikke udtale sig, vilde ikke blandes i Sagen, og saa stod hun med kun eet Vidne, som havde set Stokkeslagene regne ned over hendes Ryg. Midt under Sagen blev imidlertid Manden pludselig syg, og Hustruen fik grundet Formodning om, at Manden hade paadraget sig en venerisk Sygdom ved at staa i Forhold til andre Kvinder. Nu skulde man to, at hun havde været vel hjulpet, vi havde jo Mandens Læge at ty til, men saa er der det vidunderlige ved det System, vi har, at Lægen kan paaberaabe sig sin Tavshedspligt, man kan ikke tvinge vedkommende Læge til overfor Øvrigheden at afgive sit Vidnesbyrd, og han gav det ikke godvilligt, hvoraf man indirekte kunde slutte, at der var virkelig Grund til Hustruens Formodning. Lægen nægtede altsaa at udtale sig, og efter ca. tre Fjerdingaars Forløb, i hvilken Tid Hustruen bogstavelig talt gik paa Gaden med to Børn og ikke en Øre i Lommen, fordi Manden havde mishandlet hende og jaget hende ud af Huset, faldt endelig Øvrighedens Resolution: Det ansøgte kan ikke bevilges paa det foreliggende Grundlag. Saa var der kun den Udvej for hende at gaa til Domstolene og søge at opnaa Skilsmisse netop paa Grund af Mandens Forhold, thi her kunde hun tvinge Lægen til at optræde som Vidne og udtale sig om det, vi ikke kunde tvinge ham til at udtale sig om overfor Øvrigheden. Lægen udtalte sig ogsaa nok saa nydeligt om Forholdet, og vi fik her en Dom, grundet paa eet Vidnes Udsagn. Da var der gået fem Fjerdingaar,

inde hun opnaaede Skilsmissen. Og for at opnaa Skilsmissen maatte hun da hun ikke havde Raad til at søge Retten, andrage om fri Proces. Det skulde ske gennem Øvrigheden, og da Manden havde gjort sit til at faa sværet hende og paaløjet hende det mest mulige — og den Slags Beskyldninger er jo efter deres Natur meget ofte ikke til at modbevise —, var Øvrigheden lige paa Nippet til at sige: Hun er efter Mandens Udsagn ikke, som hun burde være, hende kan vi ikke give Bevilling til fri Proces. Hun fik den nu imidlertid, fordi hun havde Fortalere, der kunde berette, at man ikke altid kan stole paa, hvad der kommer frem i en Politirapport, og da navnlig ikke, naar det ikke er bevist eller beviseligt, og saa opnaaede hun Skilsmisedom. Mande havde altsaa gjort sig skyldig i noget saa graverende, at hun kunde faa Skilsmisse ved Dom, men det mindre, Separation ved Bevilling, kunde hun ikke opnaa efter det System, vi har nu. Rettergangen varede knap 3 Måneder; Resten af Tiden, det ene Har, tog Øvrighedssagen, der intet gav hende.

Jeg tror, den Slags Eksempel bedre end noget andet viser, hvor haardt tiltrængt en Ægteskabslovgivning, der svarer til de Forhold, hvorunder vi nu lever, er. Det er derfor, jeg paa egne og mit Partis Vegne har rettet den Forespørgsel til den højtærede Justitsminister, om vi kan vente, og hvornaar vi kan vente at faa det paagældende Lovforslag fremsat for Rigsdagen. Jeg kan forsikre, at det er paa Tusinder af Menneskers Vegne, jeg taler i Øjeblikket, Tusinder af Mennesker, som venter med Spænding og Længsel paa, hvad der vil komme frem vedrørende dette.

Kilde

Kretz, Fr.: Aarbog for Rigsdagssamlingen 1918—19: Forhandlinger paa Folketinget i den ordentlige Samling 1918—19. Spalte 1-3980, s. 522-527. Udg. af Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag, København 1919.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Folketingets kvinder, Folketingstale, Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mathilde-hauschultz-tale-for-skilsmisellovgivning-1918>